

ГОДИШЕН НАРАТИВЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА 2024

20 YEARS OF RESEARCH

IN ACTION

ВОВЕД

Реактор – Истражување во акција: Приказна за докази, промена и визија

Во Реактор – Истражување во акција, веруваме дека трајната промена започнува со разбирање. А разбирањето започнува со поставување на вистинските прашања, внимателно слушање на заедниците и претворање на податоците во значајно дејствување.

Со седиште во Скопје, Северна Македонија, Реактор е независна, непрофитна феминистичка истражувачка организација (think-tank) посветена на зајакнување на патот на земјата кон европската интеграција. Но нашата работа оди подалеку од тоа. Водени сме од подлабока посветеност – да придонесеме кон градење општество кое е праведно, инклузивно и одржливо, во кое луѓето од сите средини и со различни идентитети можат да живеат достоинствено и целосно да учествуваат во обликувањето на светот околу нив.

Нашата приказна е втемелена во докази. Во регион во кој јавните политики често се креираат без неопходните податоци или без да се слушне гласот на оние кои се најмногу засегнати, ние се вклучуваме за да ги пополниме овие празнини. Нашето истражување не се однесува само на бројки – туку и на приказни, реалности и можности. Ги истражуваме клучните прашања поврзани со родовата еднаквост, младинското учество и урбаниот развој и работиме на тоа граѓанското општество да има свој глас на местата каде што се носат одлуките.

Во ова не сме сами. Низ годините изградивме силни партнерства со организации од локалните заедници, академската заедница, институциите и меѓународни партнери, со цел сознанијата до кои доаѓаме да се преточат во конкретно влијание во реалниот свет. Без разлика дали станува збор за навремени препораки за јавни политики, поттикнување јавна дебата или придонес кон креирање реформски стратегии, нашата работа секогаш е водена од потребите на луѓето и заедниците со кои работиме.

Важен дел од нашата мисија е и споделувањето на знаењето што го создаваме. Преку работилници, обуки и заеднички иницијативи низ Северна Македонија и регионот, активно придонесуваме кон градење капацитети – не само во нашиот тим, туку и кај партнерските

Реактор – Истражување во акција

бул. Партизански одреди 18/1-11

1000, Скопје

тел: 02 3245 536

имејл: info@reactor.org.mk

веб: www.reactor.org.mk

организации, локалните иницијативи и јавните институции. Без разлика дали овозможуваме размена на знаења, ги обучуваме локалните партнери или заеднички развиваме стратегии за застапување, нашата цел е да го зајакнеме екосистемот на граѓанските актери кои работат на општествени промени. Овој колективен пристап овозможува знаењето да не остане изолирано, туку слободно да се споделува – поттикнувајќи нови идеи, зајакнувајќи ја солидарноста и мултиплирајќи го влијанието таму каде што е најпотребно.

Вмрежувањето и меѓународната соработка се во сржта на нашата работа. Редовно соработуваме со институциите на ЕУ, механизмите на ОН, амбасадите и други меѓународни актери, со цел локалните гласови да бидат присутни на глобалните форуми и да придонесеме кон демократскиот развој во земјата. Со континуираната поддршка од нашите донатори, особено од Европската Унија и Шведска (Шведската агенција за меѓународна развојна соработка), особено сме горди што придонесуваме кон иницијативи кои ја унапредуваат положбата на жените и младите и ги поставуваат во улога на носители на праведната транзиција и на паметниот и инклузивен раст.

Во Реактор не само што го истражуваме светот таков каков што е – туку работиме кон светот каков што треба да биде. Свет во кој податоците водат кон подобри политики, во кој секој глас е важен и во кој еднаквоста не е само сон, туку реалност што се живее.

Додека се приближуваме до значаен јубилеј – 20 години од основањето на Реактор – застануваме за момент да се навратиме на патувањето обликувано од визија, истрајност и вербата дека промената е можна кога е втемелена во докази и во заедницата. Иако Реактор официјално е регистриран во јануари 2005 година, идеите, енергијата и заедницата што го создадоа започнаа една година порано. Приказната на Реактор започна во 2004 година, поттикната од мала група луѓе посветени на промени, решени да го преосмислат начинот на кој истражувањето и граѓанското учество можат да придонесат кон подобра иднина. Денес, две децении подоцна, тој дух продолжува да живее додека се развиваме, соработуваме и се залагаме за општество во кое секој може еднакво да напредува. Почетниот импулс прерасна во динамична организација која придонесува кон значајни општествени промени низ Северна Македонија и регионот.

Овој јубилеј е повеќе од прослава на нашето патување – тој е обновен повик за дејствување во однос на критичната работа што нè очекува во сè понестабилни времиња. Одбележуваме 20 години во глобален контекст обележан со продлабочување на нееднаквоста, демократско назадување, пораст на авторитаризмот и антиправни движења, како и продлабочување на климатската криза. Со зголемувањето на заканите за човековите права и социјалната правда, нашата мисија – јавните политики да ги втемелуваме во докази, да ги засилуваме гласовите на маргинализираните и да се залагаме за инклузивни и одржливи општества – никогаш не била поитна.

По две децении зад нас, продолжуваме напред со јасна визија и цврста определба, подготвени да одговориме на предизвиците на нашето време и да придонесеме кон градење системи засновани на еднаквост, достоинство и колективна отпорност.

Реактор – Истражување во акција

бул. Партизански одреди 18/1-11

1000, Скопје

тел: 02 3245 536

имејл: info@reactor.org.mk

веб: www.reactor.org.mk

Додека го одбележуваме овој значаен јубилеј, со задоволство ги покануваме нашите партнери, сојузници и поддржувачи – долгогодишни и нови – да продолжат да чекорат со нас во следното поглавје. Да продолжиме да поставуваме храбри прашања, да споделуваме знаење и да го обликуваме светот во кој еднаквоста и правдата не се далечни стремежи, туку реалности што се живеат и траат.

Ви благодариме!

ТЕМАТСКИ ОБЛАСТИ И ПРОГРАМСКИ АКТИВНОСТИ (ТЕКОВНИ ПРОЕКТИ)

Родова еднаквост и човекови права

ЕУ застапување: Пристапување кон ЕУ за кого? – Правата и учеството на жените во Западен Балкан

ВРЕМЕТРАЕЊЕ: ЈАНУАРИ 2021 – ДЕКЕМВРИ 2026

ДОНАТОР: ФОНДАЦИЈА KVINNA TILL KVINNA

Регионалната програма за застапување на Kvinna till Kvinna „*Пристапување кон ЕУ за кого? – Правата и учеството на жените во Западен Балкан*“, која ги опфаќа сите шест земји од процесот на пристапување, има за цел **да ги унапреди правата на жените и нивното еднакво учество во процесите на донесување одлуки во Западен Балкан, со посебен фокус на внесување на родовата перспектива во процесот на пристапување кон ЕУ.** Програмата се спроведува во тесна соработка со женските организации на граѓанското општество, чие искуство и ангажман во области како што се градењето мир, демократијата, владеењето на правото и вклучувањето на жените во процесите на пристапување кон ЕУ во Западен Балкан се клучни за унапредување на положбата на жените во регионот.

Повеќегодишниот [проект](#) на Реактор има за цел да ја унапреди родовата еднаквост во Северна Македонија преку зајакнување на правната и стратешката рамка преку креирање политики засновани на докази, интегрирање на родовата перспектива и користење родово разделени податоци. Проектот исто така има за цел да ја зголеми видливоста на правата на жените во процесот на пристапување кон ЕУ и да го зајакне значајното учество на женските граѓански организации (ЖГО) во процесите на донесување одлуки на национално и европско ниво.

Во 2024 година, Реактор **остана значаен актер во националниот и регионалниот контекст на родовата еднаквост**, активно придонесувајќи кон консултативни и застапувачки процеси насочени кон институционалните чинители на локално, национално и ЕУ ниво. Нашата работа вклучуваше редовна соработка со претставници на националните владини тела, институциите на ЕУ, локалната самоуправа, како и регионални и меѓународни организации.

Една од најзначајните компоненти на проектот и понатаму е подготовката на годишни придонеси и препораки за Извештајот на Европската комисија за Северна Македонија. Во 2024 година, придонесовме и во подготвителната и во последователната фаза преку писмени поднесоци, консултации на национално ниво и во Брисел, како и преку наменски материјали за застапување. Овие документи послужија како основа за различни активности за

Реактор – Истражување во акција

бул. Партизански одреди 18/1-11

1000, Скопје

тел: 02 3245 536

имејл: info@reactor.org.mk

веб: www.reactor.org.mk

застапување во текот на годината, при што беа истакнати клучни прашања како застојот во донесувањето на законодавството за родова еднаквост, предизвиците за партиципативната демократија, особено учеството на жените во клучните процеси на донесување одлуки, општото демократско назадување и влијанието на наративите против човековите права.

Реактор исто така учествуваше во структурираните дијалози во рамки на Акцискиот план на ЕУ за родова еднаквост III (ГАП III), придонесувајќи кон дискусиите за мониторинг и последователните извештаи. Реактор им даде поддршка на други организации во развивањето заеднички документи за застапување и координираше активности како поднесокот на национално ниво до Пакетот за проширување за 2024 година и изработката на документи за политики за учеството на жените на локално ниво и граѓанското учество во процесите на донесување одлуки и политики. Релевантните придонеси беа споделени со клучни чинители на ЕУ, вклучително и пратеници во Европскиот парламент, претставници на Европската комисија и делегации на земјите членки.

Реактор исто така учествуваше на неколку настани и платформи на високо ниво. Особено, учествувавме на Неделата на застапување за ЕУ во Брисел и на Форумот за родова еднаквост во Берлин, каде што родовата еднаквост за првпат во 10-годишната историја на Берлинскиот процес беше ставена на агендата. Ова достигнување е резултат на долгорочното заедничко застапување на Реактор и партнерските организации и го потврдува растечкото препознавање на интегрирањето на родовата перспектива како суштински елемент на политиката на проширување на ЕУ.

Во 2024 година, Реактор продолжи да ја претставува и промовира **коалицијата EQUAPRO**, регионална алијанса на феминистички организации кои работат на родова еднаквост, демократија и владеење на правото во Западен Балкан. Иако во рамки на EQUAPRO не беа започнати нови иницијативи поради завршувањето на посебното финансирање, Реактор обезбеди коалицијата да остане видлива и релевантна преку интегрирање на нејзините цели и наративи во пошироките активности за застапување поврзани со ЕУ.

Преку стратешки синергии со нашиот тековен проект за застапување за ЕУ, ја истакнавме работата на EQUAPRO на различни состаноци со институциите на ЕУ, партнерите и претставниците на земјите членки. Особено, визијата и приоритетите на EQUAPRO беа претставени преку нашето учество на **Неделата на застапување за ЕУ во Брисел и Форумот за родова еднаквост во рамки на Берлинскиот процес**, каде што учествувавме во дискусии за иднината на родовата еднаквост во регионот. Овие средби исто така овозможија консултации со клучните партнери на EQUAPRO и разгледување можности за повторно активирање на заедничкото застапување во иднина.

На национално ниво, продолживме со активно учество во структурите и дијалозите поврзани со пристапувањето кон ЕУ. Преку Националната платформа за родова еднаквост (НПРЕ), најмалку 27 женски граѓански организации соработуваа со Реактор, вклучително и на заеднички иницијативи поврзани со ЕУ.

На национално ниво, дадовме значаен придонес во различни консултативни процеси, вклучително и преку усни и писмени коментари на значајни стратешки документи, залагајќи се за поголема интеграција на родовата перспектива. И покрај нашите напори и напорите на бројни сојузници, суштински закони – вклучително и Законот за родова еднаквост, Законот за спречување и заштита од вознемирување на работното место и Законот за работни односи – продолжија да се соочуваат со одложувања или институционален отпор. Како што е наведено во Извештајот на ЕУ за земјата, ваквиот застој е директна последица на порастот на анти-родовите и антидемократските ставови, кои продолжија да го попречуваат напредокот во 2024 година и поттикнуа дополнителна мобилизација на женските граѓански организации.

Меѓу клучните достигнувања на национално ниво во 2024 година може да се издвојат **родовата анализа на програмите на политичките партии** на Реактор во пресрет на парламентарните избори. Анализата процени како, и дали, партиските програми ги адресираат клучните заложби за родова еднаквост, вклучувањето на интерсекциски прашања и позиционирањето на правата на жените во пошироките социјални и економски агенди.

Финансирана од Шведска во рамки на Програмата за застапување за ЕУ, анализата не само што обезбеди база на докази за медиумскиот и јавниот дискурс, туку понуди и конкретни препораки до политичките партии за подобрување на родовата одговорност на нивните програми. Наодите беа дисеминирани преку брифинзи и инфографици и беа користени во мониторингот на изборната кампања за да се повикаат политичките партии на одговорност во однос на нивните заложби.

Дополнително, Реактор продолжи со работа на развојот на **Извештајот во сенка за спроведувањето на Националната стратегија за родова еднаквост (2022-2027)**. Ова е четврта анализа на Реактор на стратешките заложби на земјата за родова еднаквост и соодветната национална стратешка рамка и акциски план. Таа има за цел да понуди критичка процена предводена од граѓанското општество за напредокот, празнините и предизвиците во спроведувањето на стратегијата.

Извештајот ги истакнува прашањата како што се недоволната институционална координација, несоодветното буџетирање за интегрирање на родовата перспектива и недостигот од значајно учество на женските граѓански организации во процесите на мониторинг и евалуација. Извештајот служи како клучна алатка за застапување, насочена кон државните актери и меѓународните партнери со цел преземање корективни мерки и усогласување на спроведувањето со поставените цели и рокови на стратегијата. Официјално ќе биде објавен во следната известувачка година.

Во текот на годината, Реактор исто така ги користеше ажурираниот [Локален индекс за родова еднаквост](#) и платформите „Родов Реактор“, користејќи ги нивните податоци за информирање на активностите за застапување на национално и локално ниво. Овие алатки

остануваат централни за нашиот пристап заснован на докази кон следењето на состојбата со родовата еднаквост во општините и секторите низ земјата.

Во рамки на проектот беа реализирани и низа други комплементарни активности за зајакнување на неговите цели и унапредување на синергијата со другите програми. Тие се целосно документирани во интерното известување на Реактор, доставено во согласност со роковите и буџетските насоки на донаторот.

Унапредување на родовата еднаквост преку процесот на пристапување кон ЕУ

ВРЕМЕТРАЕЊЕ: МАРТ 2020 – ФЕВРУАРИ 2024

ДОНАТОР: ЕВРОПСКА КОМИСИЈА, ШВЕДСКА

Оваа [Акција](#) има за цел унапредување на родовата еднаквост во Западен Балкан преку процесот на пристапување кон ЕУ.

Севкупната цел на оваа четиригодишна Акција (2020-2024) е да се зајакне и прошири постојната регионална соработка, да се зајакнат партиципативните демократии и да се овозможи инклузивен, родово-сензитивен процес на приближување кон ЕУ. Во насока на оваа цел, специфичните цели на Акцијата вклучуваат:

- Да се зајакнат капацитетите на ЖГО за ефикасна соработка со владите, Делегациите и канцелариите на ЕУ (ДЕУ/КЕУ), локалните ГО и другите ГО во регионот, зголемувајќи ја свеста на сите вклучени актери за родовите димензии на процесот на пристапување кон ЕУ.
- Да се подобри одговорноста на владите и ДЕУ/КЕУ во исполнувањето на обврските за родова еднаквост и правата на жените во текот на процесот на пристапување кон ЕУ.

Проектот е финансиран од Европската Унија и кофинансиран од Шведска, а партнерските организации за неговото спроведување се:

- Република Северна Македонија: [Реактор – Истражување во акција](#) (водечка организација), и
  - Фондацијата Kvinna till Kvinna – канцеларија во Северна Македонија (партнерска организација)
- Косово: [Мрежата на жени на Косово](#) (Партнерска организација)
- Албанија: [Албанската мрежа за зајакнување на жените \(АБЕН\)](#) (Партнерска организација)
- Босна и Херцеговина: [Rights for All](#) (Партнерска организација)
- Црна Гора: [Центарот за права на жените](#) (Партнерска организација)

Реактор – Истражување во акција

бул. Партизански одреди 18/1-11

1000, Скопје

тел: 02 3245 536

имејл: info@reactor.org.mk

веб: www.reactor.org.mk

Клучни активности во рамки на проектот (вклучително и оние спроведени во 2024 година)

- **Редовно беа организирани состаноци и настани за вмрежување и размена на искуства** со цел зајакнување на кохезијата и ефективността на регионалната мрежа на женски организации на граѓанското општество. На овие средби повеќе од 50 женски организации од Западен Балкан споделуваа стратегии, научени лекции и алатки за застапување. Тие овозможиле и приклучување на нови членки, со што мрежата се проширила и го зајакнала својот колективен глас во процесот на пристапување кон ЕУ.
- **Беа реализирани сесии за градење капацитети и подигнување на свеста** за различни организации на граѓанското општество низ регионот. Сесиите беа фокусирани на унапредување на разбирањето на интегрирањето на родовата перспектива во рамки на процесот на пристапување кон ЕУ, подобрување на знаењето за клучните инструменти како GAP III и IPA III и обезбедување практични алатки за застапување за поинклузивни и родово одговорни реформи на национално и регионално ниво.
- **Беа организирани два регионални настани на високо ниво – Форумот за родова еднаквост (2023) и завршниот настан за застапување (2024).** На нив се собраа претставници на граѓанското општество, владите, институциите на ЕУ и експерти, со цел да се разгледаат постигнувањата на проектот и да се нагласи важноста на застапувањето засновано на докази за родова еднаквост. На двата настани беа презентирани наодите од мониторинг-извештаите и родовите анализи, овозможувајќи нивно пошироко споделување, како и размена меѓу клучните актери, поттикнување дијалог и понатамошна политичка посветеност на интегрирањето на родовата перспектива во процесот на пристапување кон ЕУ.
- **Беа изработени родови анализи за претходно неанализирани сектори** во секоја земја, со што беа адресирани празнините во знаењето во области каде што претходно недостасувала родова перспектива. Анализите опфатија сектори како земјоделство, дигитализација, зелена транзиција и образование. Беа развиени со користење партиципативни методи и дисеминирани на локалните јазици со цел да се максимизираат нивната достапност и влијание.
- **Соработката со локалните женски граѓански организации** беше суштинска за успехот на акцијата. Партнерските организации тесно соработуваа со овие организации за градење на нивните капацитети за мониторинг и известување за спроведувањето на заложбите на владите за родова еднаквост. Ова вклучуваше менторство, заедничко собирање податоци и насоки за подготовка на извештаи со импакт и препораки за јавни политики.
- **Мониторингот и известувањето за процесот на пристапување кон ЕУ** беа еден од основните столбови на проектот. Партнерите систематски собираа податоци и изработуваа редовни извештаи со цел да придонесат кон информирањето и

интегрирањето на родовата перспектива во извештаите на Европската комисија за земјите и поширокиот политички дијалог. Овие напори обезбедија родовите прашања да бидат одразени во оценките и планирањето на политиките на ЕУ поврзани со Западен Балкан.

- **Активностите за застапување** беа спроведени на национално и регионално ниво, насочени кон владите, делегациите на ЕУ и институциите. Работата на проектот во областа на застапувањето придонесе кон зголемување на видливоста на родовата еднаквост како политички и развоен приоритет во рамки на дијалозите за пристапување кон ЕУ, често во синергија со други иницијативи, како програмата на Kvinna till Kvinna.

Клучни резултати постигнати до крајот на акцијата

- **Подобрено вмрежување и учество** на женските граѓански организации во регионалната мрежа за застапување овозможија посилен колективен ангажман во процесот на пристапување кон ЕУ. Мрежата прерасна во динамична платформа за размена, меѓусебна поддршка и заедничко дејствување, овозможувајќи им на женските организации да работат со поголема стратешка координација и видливост.
- **Значајни придонеси кон процесите на креирање политики и донесување одлуки** преку обезбедување директно учество на граѓанските организации во консултации, национални работни групи и регионални форуми за застапување. Преку структурираното учество, женските организации беа во можност да влијаат врз политиките и да укажуваат на празнините во интегрирањето на родовата перспектива во рамки на процесите на пристапување кон ЕУ.
- Шемата за подгрантови успешно поддржа **30 граѓански организации во 6 земји од Западен Балкан**, овозможувајќи развој на локални иницијативи и обезбедувајќи локална сопственост врз активностите за застапување за родова еднаквост. Грантовите, во вкупен износ од **438.143 евра**, ја зајакнаа регионалната солидарност и им обезбедија ресурси и менторска поддршка на помалите организации.
- **Повеќе од 1.300 жени** директно имаа корист од проектот преку широк спектар на интервенции, вклучително и правна помош, работилници за градење капацитети, обуки за застапување и активности за мобилизација на заедницата. Интервенциите поддржаа жени од различни средини, вклучително и жени од рурални средини, Ромки и ЛГБТКИ+ жени, како и жени со попреченост.
- Значително беа **зајакнати капацитетите на различни локални групи за правата на жените**, овозможувајќи им поактивно и поинформирано учество во процесот на пристапување кон ЕУ. Многу од овие организации известија за зголемена самодоверба и кредибилитет при соработката со јавните институции и чинителите на ЕУ.
- Проектот **ги зајакна капацитетите на граѓанските организации** за учество во политичкиот дијалог со владите и институциите на ЕУ. Како резултат на тоа,

релевантните чинители станаа посвесни за родовите аспекти на пристапувањето кон ЕУ и за клучната улога на граѓанското општество во обезбедувањето инклузивни реформи.

- **Владините институции и ДЕУ/КЕУ покажаа подобрена отчетност** во спроведувањето на заложбите за родова еднаквост. Ова беше потврдено преку институционални реакции на мониторинг-извештаите, учество во консултации и промени во политиките со кои беа вклучени родовите перспективи.
- Беа изработени **повеќе од 30 почетни и завршни мониторинг-извештаи**, со што беа генерирани значајни докази за следење и анализа на интегрирањето на родовата перспектива во различни фази од процесот на пристапување кон ЕУ. Овие извештаи придонесоа кон политичкиот дијалог и служеа како алатки за застапување за понатамошно дејствување.
- Беа развиени **повеќе од 20 национални родови анализи** низ регионот, со фокус на претходно неанализирани сектори. Објавени на два јазика во секоја земја, овие анализи беа значајни за пополнување на критичните празнини во податоците и информирање на граѓанското општество и владините актери за подобро интегрирање на родовата еднаквост во секторските реформи поврзани со пристапувањето кон ЕУ.

Како едно од клучните наследства на оваа акција, беше формално воспоставена **Коалицијата EQUAPRO – Коалиција за родова еднаквост во процесот на пристапување кон Европската Унија (ЕУ)**. EQUAPRO е неформална, но стратешки значајна регионална коалиција составена од организации за правата на жените и феминистички организации на граѓанското општество од Западен Балкан.

Нејзината примарна цел е да обезбеди родовата еднаквост да не биде маргинализирана во дискурсот за пристапување кон ЕУ, туку да биде третирана како централен столб на демократските реформи, доброто владеење и надворешната поддршка на ЕУ.

EQUAPRO се залага за зголемена видливост и приоритизирање на родовата еднаквост во сите фази од процесот на пристапување кон ЕУ. Ова вклучува унапредување на интеграцијата на родовата перспектива во политичките рамки, реформските агенди и програмите финансирани од ЕУ, како и повикување на **поголемо вклучување на жените и женските организации** во формалниот политички дијалог, консултативните процеси и механизмите за мониторинг.

Коалицијата исто така има за цел да влијае врз ЕУ и владите на земјите од Западен Балкан со цел создавање поповолни услови за женските организации да придонесуваат значајно во обликувањето на иднината на своите земји во рамки на ЕУ.

Во февруари 2024 година беше организиран **регионален работен настан на високо ниво**, како завршница на работата на EQUAPRO во рамки на оваа акција. Настанот се одржа онлајн и служеше како стратешки форум за **презентирање и разгледување на најновите наоди од**

мониторингот, родовите анализи и резултатите од застапувањето засновано на докази произведени во рамки на акцијата.

На настанот учествуваа различни чинители – претставници на женски организации, националните влади на земјите од Западен Балкан, делегации на ЕУ и институции на ЕУ – кои ја разгледаа актуелната состојба со интегрирањето на родовата перспектива во процесот на пристапување.

Настанот ја постави родовата еднаквост во центарот на политичката дебата поврзана со пристапувањето кон ЕУ. Учесниците разменија мислења за улогата на родот во политичкиот дијалог, споделија успеси и постојани предизвици и разгледаа како граѓанските организации можат подобро да се застапуваат за структурно вклучување во процесите предводени од ЕУ.

Дискусиите беа засновани на податоци и докази собрани во текот на четиригодишната акција, кои обезбедија цврста основа за анализа на празнините, идентификување на обрасците на напредок и формулирање стратешки препораки за иднината.

Особено важно, овој настан ја потврди важноста на **надзорната улога на граѓанското општество** и вредноста на структурираниот дијалог меѓу феминистичките организации и институционалните чинители. Тој ја покажа додадената вредност на EQUAPRO како одржлива платформа за засилување на регионалните гласови и обезбедување континуитет во застапувањето за родово одговорен процес на пристапување кон ЕУ и по завршувањето на самата акција.

Сите публикации, податоци и клучни новости произлезени од работата на Коалицијата EQUAPRO и пошироката акција се достапни на следниот [линк](#).

БЕРЛИНСКИ ПРОЦЕС – ФОРУМ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО И THINK TANK ОРГАНИЗАЦИИТЕ

ДОНАТОР: Мала поддршка од *Aspen Institute*, кофинансирана преку синергијата со Програмата за застапување за ЕУ (*Kvinna Till Kvinna*)

ВРЕМЕТРАЕЊЕ: ЈУНИ 2024 – ЈУНИ 2025

Како дел од својата континуирана посветеност на феминистичка, инклузивна и партиципативна европска интеграција, Реактор – Истражување во акција одигра значајна улога во **Берлинскиот процес 2024**, со силен фокус на промовирањето на родовата еднаквост и различноста како составни елементи на патот на Западен Балкан кон ЕУ.

Ова учество беше делумно поддржано од **Aspen Institute** и преку синергијата на Реактор со тековната **Програма за застапување за ЕУ**.

Особено значајно е што Реактор беше водечка организација на новоформираната **Регионална работна група за род и различност**, што претставува значаен исчекор во историјата на Берлинскиот процес. Работната група беше формирана за првпат по повод **10-**

годишнината од Берлинскиот процес, како резултат на континуираните заеднички напори за застапување предводени од Регионалната мрежа за застапување за ЕУ, координирана од Фондацијата Kvinna till Kvinna, чиј член е и Реактор.

Нејзиното воспоставување значи историски исчекор кон препознавање на стратешката улога на родовата еднаквост и интерсекционалноста во мирот, безбедноста и демократскиот развој низ Западен Балкан.

Ангажманот започна со **тридневна подготвителна работилница** одржана во **Скопје во јули 2024 година**, на која учествуваа феминистички граѓански организации и think tank организации од регионот. Работилницата имаше за цел да ги консолидира регионалните позиции за застапување, да ги усогласи пораките за приоритетите поврзани со родовата еднаквост и да подготви придонеси за претстојните настани на високо ниво.

Во **септември 2024 година**, Реактор учествуваше на **Форумот за родова еднаквост**, организиран од **германското Сојузно министерство за економска соработка и развој (BMZ)** и поддржан од **Фондацијата Kvinna till Kvinna**. На форумот учествуваа повеќе од 75 чинители – вклучително министри, пратеници, градоначалници, меѓународни организации и претставници на граѓанското општество – и родовата еднаквост беше поставена во центарот на политичкиот дијалог поврзан со процесот на пристапување кон ЕУ.

Претседателката на Реактор, Тања Иванова, учествуваше на панелот *„Вклучување на жените во донесувањето одлуки за пристапувањето кон ЕУ“*, при што ја нагласи улогата на женските граѓански организации како носители на промени и суштински придонесувачи кон инклузивен и ефективен процес на пристапување кон ЕУ.

Таа ја истакна важноста на **интерсекцискиот пристап** во креирањето политики и посочи на постојаните пречки за политичкото учество на жените, како што се системските нееднаквости, исклучувањето од просторите каде што се носат одлуки и дигиталното и офлајн вознемирување.

Ангажманот на Реактор продолжи на **главниот Форум на граѓанското општество и think tank организациите (CSF)** во Берлин, одржан во **септември 2024 година**, каде што актерите од граѓанското општество од регионот заеднички ги доразвија препораките за јавни политики и ги зајакнаа своите партнерства со националните институции и институциите на ЕУ. Реактор повторно одигра значајна улога на овој настан и ги презентираше резултатите од форумот пред разновидна публика од Западен Балкан и ЕУ.

Овој импулс продолжи и преку серија **политички настани на високо ниво**, на кои родовата еднаквост и различноста беа промовирани како непроценливи принципи на демократските реформи:

- Реактор учествуваше на **Министерскиот состанок за надворешни работи**, обезбедувајќи перспективите на граѓанското општество, особено во однос на родовата еднаквост и граѓанскиот простор, да бидат интегрирани во политичкиот дијалог.

- Реактор придонесе кон **Самитот на лидерите на Берлинскиот процес**, каде што родовата еднаквост беше вклучена во завршното соопштение на самитот како резултат на координираното застапување.
- Во текот на известувачкиот период, Реактор учествуваше и на **низа настани за застапување на високо ниво** со чинители од ЕУ и Западен Балкан, залагајќи се за родово чувствителни реформски агенди и посилни институционални партнерства со феминистичкото граѓанско општество.

Овој повеќеслоен ангажман, кој кулминираше со **лидерството на Регионалната работна група за род и различност**, ја одразува континуираната посветеност на Реактор кон обликување на поеднаква, инклузивна и демократска иднина за регионот – иднина во која **родовата еднаквост не е дополнително прашање, туку движечка сила** на одржливата и праведна европска интеграција.

НАЦИОНАЛНА ПЛАТФОРМА ЗА РОДОВА ЕДНАКВОСТ

ВРЕМЕТРАЕЊЕ: Континуирано

ДОНАТОР: АКТИВНОСТИТЕ СЕ СПРОВЕДУВААТ НА ВОЛОНТЕРСКА ОСНОВА

Како резултат на проектот „Совет за родова еднаквост“, во 2014 година беше воспоставена Националната платформа за родова еднаквост (НПРЕ), која оттогаш ја координира Реактор. НПРЕ има за цел да ја подобри целокупната клима за родова еднаквост во земјата, да ги зајакне женските организации, да развива интерактивни платформи со знаење и податоци за родовата еднаквост и да ја подигне јавната свест за ова прашање.

Во текот на 2024 година, Реактор ја продолжи соработката со организациите членки на НПРЕ, особено во однос на брзи реакции за актуелни [прашања](#). Беа објавени најмалку десетина заеднички реакции кои се однесуваа на различни прашања поврзани со правата на жените во земјата.

Една од клучните активности на НПРЕ е Маршот за правата на жените, кој традиционално се одржува на Меѓународниот ден на жената. На 8 март 2024 година се одржа осмиот Марш за правата на жените, испраќајќи силна порака за предизвиците со кои се соочуваат жените во Северна Македонија и нагласувајќи го недостигот од еднаквост, слобода и безбедност.

Дополнително, Реактор иницираше две одделни стратешки и координативни средби со членките на НПРЕ, кои успешно беа реализирани. Во текот на 2024 година, Реактор активно учествуваше во повеќе иницијативи и активности договорени на овие средби.

Млади

МЛАДИНСКО УЧЕСТВО И ДИЈАЛОГ

ВРЕМЕТРАЕЊЕ: Континуирано

ДОНАТОР: АКТИВНОСТИТЕ СЕ СПРОВЕДУВААТ ГЛАВНО НА ВОЛОНТЕРСКА ОСНОВА

Во 2024 година, Реактор продолжи да ја унапредува својата програма за млади преку реализација на повеќе стратешки иницијативи. Како и во претходните години, Реактор остана активно вклучен во **Националниот младински совет на Македонија (НМСМ)**, каде што делува како **основачка членка**, учествувајќи на редовните состаноци на Советот и поддржувајќи активности насочени кон промовирање на младинските приоритети и зајакнување на соработката меѓу младинските актери.

Надоврзувајќи се на долгогодишната посветеност и работата спроведена во 2023 година, Реактор повторно имаше активна улога во развојот на **Националната стратегија за ментално здравје на младите 2024–2026**, која официјално беше усвоена од Собранието во јануари 2024 година. Како членка на НМСМ, Реактор придонесе кон креирањето на насоките на стратегијата, со цел таа да ги одразува реалностите и потребите поврзани со менталното здравје на младите низ земјата.

Реактор исто така учествуваше во пошироки процеси на младинско застапување во текот на 2024 година, особено преку проектот **„Инкубатор за младинско зајакнување“**. Во рамки на оваа иницијатива, Реактор учествуваше на **консултативна средба на 23 јануари 2024 година** во Млади хаб, посветена на зајакнување на младинското учество и претставување на национално и европско ниво. На средбата беше нагласена потребата од воведување на **Дијалогот на ЕУ со младите** (порано познат како Структуриран дијалог) како клучен механизам за обезбедување значајно младинско учество во процесите на креирање политики и донесување одлуки.

Дополнително, Реактор придонесе кон напорите предводени од НМСМ за унапредување на **политичкото учество на младите за време на избори**, во соработка со УНИЦЕФ. Овие активности вклучуваа потпишување меморандум за соработка и заедничка работа на унапредување на повеќе иницијативи насочени кон младите, како што се **Младинскиот стандард, Виртуелните практиканства и Гаранцијата за млади** – сите насочени кон подобрување на инклузијата на младите, нивните можности за вработување и активното граѓанство.

ЗАЈАКНУВАЊЕ НА УЧЕСТВОТО НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Иако во 2024 година Реактор немаше посебен проект или извор на финансирање експлицитно фокусиран кон овој програмски столб, останавме стратешки посветени на унапредување на учеството на граѓанското општество како хоризонтален приоритет.

Нашиот ангажман продолжи преку интегрирање на компоненти за зајакнување на граѓанското општество во тековните иницијативи, особено преку **Проектот за застапување за ЕУ и Унапредување на родовата еднаквост преку процесот на пристапување кон ЕУ**. Овие проекти обезбедија значајна платформа за користење на синергиите и за демонстрирање на посветеноста на Реактор кон поттикнување демократски ангажман и учество, надвор од рамките на проектната работа.

Паралелно, Реактор активно бараше нови можности за финансирање со цел дополнително да го прошири својот ангажман во оваа област, препознавајќи ја важноста од долгорочни и одржливи инвестиции во зајакнувањето на граѓанскиот простор, партиципативната демократија и овозможувачката средина за граѓанските организации – особено во контекст на пристапувањето кон ЕУ.

Во текот на 2024 година, претставниците на Реактор продолжија со интензивна соработка со **ЕУ TACSO 3** и неговата регионална заедница на организации. Учествувавме во различни консултации, настани за меѓусебно учење и тематски дискусии релевантни за граѓанските организации низ Западен Балкан и Турција. Размените беа фокусирани на добри практики, научени лекции и потреби за градење капацитети – особено во однос на спроведувањето на **ЕУ-финансирани програми за регрантирање (FSTP)**, област во која Реактор има значително искуство.

Нашето учество придонесе кон пошироките напори за зајакнување на улогата на граѓанското општество во европската интеграција на регионот, особено преку поддршка на потранспарентни, партиципативни и родово сензитивни процеси на креирање политики. Реактор придонесе и кон активностите за споделување знаење, преку обезбедување придонеси кон оценките на TACSO помагајќи да се информираат идните насоки за ГО кои планираат да дизајнираат или спроведуваат ФСТП шеми.

Овој стратешки ангажман ја потврдува континуираната улога на Реактор како поврзувач, носител на знаење и застапник за значајно учество на граѓанското општество во демократското управување и процесите на пристапување кон ЕУ, дури и во отсуство на посебно обезбедени ресурси за оваа програмска област во 2024 година.

УРБАН РАЗВОЈ (И РОДОВА ПЕРСПЕКТИВА), ПРАВИЧНА И ЗЕЛЕНА ТРАНЗИЦИЈА

Безбедност на жените во акција: Градење родово-инклузивни јавни простори

ДОНАТОРИ: Фондацијата Kvinna till Kvinna и UK International Development

ВРЕМЕТРАЕЊЕ: 1 април 2024 – 31 март 2025

ОРГАНИЗАЦИИ СПРОВЕДУВАЧИ: Реактор – Истражување во акција, во партнерство со Ladybug (Mollekuqja)

Насилството врз жените и девојчињата (НВЖД) и понатаму е едно од најраспространетите и најдлабоко вкоренетите прекршувања на човековите права во светот. Во Северна Македонија, и покрај усогласувањето на законодавството со меѓународните стандарди и видливиот напредок во институционалните заложби, и понатаму постојат значајни празнини во спроведувањето и примената на законите. Тие вклучуваат недостиг од специјализирана експертиза кај институциите за спроведување на законот, ограничена јавна свест – особено во однос на новопрепознаените форми на НВЖД – како и системски недоволни инвестиции во мерки за превенција и заштита.

Една особено занемарена област останува **насилството врз жените и девојчињата во јавниот простор**, каде што заканите по безбедноста често се нормализираат или занемаруваат. Урбаното планирање во многу градови низ земјата и понатаму е родово слепо и не ги зема предвид различните искуства и потреби на жените, мажите, девојчињата и момчињата во јавниот живот. Улиците, парковите, транспортните јазли и другите заеднички простори ретко се планираат со родово сензитивна перспектива, поради што многу жени и девојчиња се движат низ урбаниот простор со чувство на непријатност, исклученост или директна опасност.

Во 2024 година, **Реактор – Истражување во акција** го започна третиот бран на своето **истражување за безбедноста на жените во јавниот простор** – истражувачка и застапувачка иницијатива која придонесува кон националните дебати за родово одговорно урбано планирање. Првото истражување беше спроведено во **2012 година**, поставувајќи ги темелите на јавната дебата за секојдневната несигурност со која се соочуваат жените во градовите. Следеше второ, проширено издание во **2019 година**, кое дополнително ја зајакна базата на докази и генерираше препораки за јавни политики.

Третото издание претставува значаен чекор напред – не само затоа што продолжува да создава податоци што овозможуваат следење на промените низ времето, туку и затоа што се реализира во соодветен момент, паралелно со пошироката национална иницијатива „Безбедни градови“ на Министерството за внатрешни работи. Истовремено, иницијативата создава простор за родово чувствителни разговори и дијалог со институциите.

Реактор – Истражување во акција

бул. Партизански одреди 18/1-11

1000, Скопје

тел: 02 3245 536

имејл: info@reactor.org.mk

веб: www.reactor.org.mk

Овојпат истражувањето ги опфати **градоот Скопје** (Општина Центар) и **Тетово**, каде што пред неколку години организацијата Маргини ја користеше методологијата на Реактор за спроведување почетно истражување. Проширувањето беше овозможено преку партнерството на Реактор со **Ladybug**, феминистичка организација од Тетово, која во иницијативата внесе значајно локално знаење, мрежи и посветеност на родовата правда.

Заедно, не само што собираме нови докази, туку работиме и на **преиспитување на постојните практики** и застапување за урбани средини кои ја ставаат во преден план безбедноста, достоинството и автономијата на сите граѓани, особено на жените и девојчињата. Преку истакнување на **контекстуалните фактори** кои придонесуваат кон несигурноста во јавниот простор и преку вклучување на различни чинители – од органите за спроведување на законот, до локалната самоуправа и лидерите во заедниците – целиме кон конкретни подобрувања во начинот на кој градовите се планираат, управуваат и користат, како и кон поттикнување дијалог и соработка меѓу **урбанистите, безбедносните институции, феминистичките организации и локалните актери**.

Клучни публикации (2024):

- **Родово-базирано насилство врз жените и девојчињата во јавниот простор во Скопје и Тетово** – Клучни наоди и главен извештај на македонски и англиски јазик.
- **Кој се грижи? Унапредување на менталното здравје на мајките преку интегрирани, повеќедимензионални и системски интервенции** – документ за јавни политики. *Иако публикацијата е фокусирана на менталното здравје на мајките, таа ги нагласува интерсекциските ранливости со кои се соочуваат жените и во приватната и во јавната сфера, дополнително зајакнувајќи го аргументот за потребата од системски промени.*

Овој проект ја одразува сè поголемата работа на Реактор на пресекоот меѓу родот, урбаните политики и институционалната отчетност и придонесува кон поширокото феминистичко движење за безбедни, правични и инклузивни градови за сите.

ИНИЦИЈАТИВА „СОНЧЕВИ УЧИЛИШТА“: Унапредување на обновливата енергија и еколошката свест во образованието

ДОНАТОР: ОСФ Западен Балкан

ВРЕМЕТРАЕЊЕ: ЈУЛИ 2023 – ЈУНИ 2024, СЕПТЕМВРИ 2024 – ЈУЛИ 2025

Иницијативата „[Сончеви училишта](#)“ е регионална програма насочена кон поддршка на државните училишта и единиците на локалната самоуправа во нивната транзиција кон чиста и обновлива енергија, особено сончевата енергија, преку инсталирање **фотоволтаична (ФВ) технологија**. Иницијативата не само што промовира еколошка одржливост, туку вклучува и силна образовна компонента за поттикнување на свеста и ангажманот кај учениците, наставниците и заедниците.

Реактор – Истражување во акција

бул. Партизански одреди 18/1-11

1000, Скопје

тел: 02 3245 536

имејл: info@reactor.org.mk

веб: www.reactor.org.mk

Иницијативата е заеднички поддржана од **Фондацијата Отворено општество за Западен Балкан** и **Фондацијата Отворено општество во Северна Македонија**, при што **Националниот младински совет на Македонија (НМСМ)** ги предводи образовните напори. Истовремено се спроведува во пет земји од Западен Балкан: **Албанија, Босна и Херцеговина, Северна Македонија, Косово и Србија.**

Во рамки на иницијативата, **Реактор ја предводи истражувачката компонента во Северна Македонија**, со фокус на влијанието на интервенциите поврзани со сончевата енергија и придружните образовни активности врз училишните заедници. Истражувањето се спроведува во **12 училишта (8 основни и 4 средни)** во четири општини: **Бутел, Чаир, Берово и Штип.**

Истражувањето е дизајнирано во две фази – пред и по инсталирањето на соларните панели – со цел да се процени дали воведувањето на ФВ-системите и придружните активности за подигнување на свеста влијаат врз перцепциите, задоволството од училишната средина и ставовите кон обновливите извори на енергија.

Во истражувањето е вклучен широк примерок од училишната заедница, со учество на до **1.760 ученици, 1.320 родители и 400 наставници** кои учествуваат во двете фази.

- **Првиот циклус на собирање податоци** беше спроведен во **октомври–ноември 2023 година** и опфати **880 ученици, 188 наставници и 536 родители.**
- **Вториот циклус** следеше во **март–април 2024 година**, по завршувањето на инсталацијата на фотоволтаичните системи.

По успешната реализација на двете истражувачки фази и силната соработка меѓу регионалните партнери, во **јули 2024 година** беше донесена одлука за **проширување на иницијативата** и вклучување нова група училишта во **есента 2024 година**. Проширувањето го одразува растечкиот интерес за зелената транзиција во образовниот сектор, како и позитивниот прием на иницијативата кај вклучените чинители.

Во следниот период, проектот треба да влезе во својата **трета фаза во 2025 година**, во рамки на која сите партнери ќе се вратат во првично вклучените училишта за да спроведат **финален циклус на процена**. Оваа завршна фаза има за цел да го процени **долгорочното влијание и одржливоста** на интервенциите – и во однос на енергетската транзиција и во однос на промените во ставовите кај учениците, родителите и училишниот кадар.

Иницијативата „Сончеви училишта“ претставува значаен пример за тоа како обновливата енергија, граѓанскиот ангажман и образованието можат да се поврзат во поддршка на системски промени на ниво на заедницата, истовремено поттикнувајќи ја климатската свест кај идните генерации.

Правична транзиција преку координиран енергетски сектор, социјална заштита и фискални реформи

Родот и енергетските реформи: квалитативна процена за праведна транзиција во Северна Македонија

ДОНАТОР: ОЕЦД (ШВЕДСКА)

ВРЕМЕТРАЕЊЕ: АПРИЛ – ЈУНИ 2024

Како дел од својата работа на интегрирање на родовата перспектива во структурните реформи, **Реактор – Истражување во акција** беше ангажиран од **Развојниот центар на ОЕЦД** за спроведување **квалитативна процена во Северна Македонија**. Целта на истражувањето беше подобро да се разберат **различните влијанија и перцепции поврзани со енергетските реформи од родова перспектива** на ниво на домаќинствата, обезбедувајќи подлабок увид во реалните искуства кои ги дополнуваат постојните квантитативни податоци.

Истражувањето е дел од поширока иницијатива на ОЕЦД низ **Западен Балкан (Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Црна Гора, Северна Македонија и Србија)**, фокусирана на овозможување **правична транзиција** преку интегрирани реформи во енергетскиот сектор, социјалната заштита и фискалната политика.

Целта е да се обезбеди **енергетските реформи да бидат правични, инклузивни и одговорни** кон различните потреби на домаќинствата, особено на оние кои се изложени на ризик од енергетска сиромаштија и маргинализација.

Преку серија **фокус-групи**, Реактор ги истражуваше родовите динамики кои влијаат врз начинот на кој домаќинствата комуницираат со енергетските системи, како и начинот на кој ги доживуваат и се приспособуваат на енергетските реформи. Клучните области на истражување вклучуваа:

- **Обрасци на потрошувачка на енергија во домаќинствата**, расчленети според родовите улоги и начинот на користење;
- **Финансискиот товар на трошоците за енергија**, вклучително и влијанието на претходните зголемувања на тарифите врз буџетите на домаќинствата и одлуките за потрошувачка;
- **Стратегиите за справување** што ги применуваат домаќинствата за управување со растечките трошоци за енергија – како намалување на трошењето за основни потреби, мобилност или социјално учество – и дали овие стратегии се разликуваат според род;
- **Пристапот до и перцепциите за програмите за поддршка**, како што се социјалната помош, субвенциите за енергија и другите механизми за социјална заштита, како и нивната согледана ефективност во ублажувањето на тешкотиите;

- **Искуствата со давателите на енергетски услуги** (електрична енергија и централно греење), особено во однос на транспарентноста, отчетноста и јасноста на постапките за утврдување на тарифите, како и реакциите на домаќинствата на прашања како заостанати долгови и исклучување од услугите;
- **Јавните ставови кон енергетските реформи**, нивото на доверба во институциите и претпочитаните начини на комуникација и вклучување на граѓаните во процесите на промени во енергетскиот сектор.

Процената беше осмислена со цел да ги истакне гласовите на оние кои често се исклучени од дискусиите за јавните политики и да придонесе кон порамноправни реформски стратегии кои ја ставаат **социјалната инклузија и родовата еднаквост во центарот на енергетската транзиција**.

Како дел од компонентата за споделување знаење и политички дијалог, во **септември 2024** година во Скопје беше одржана **работилница со повеќе чинители на високо ниво**, на која учествуваа претставници на националните институции, граѓанското општество, меѓународните организации и чинители од енергетскиот сектор.

Настанот обезбеди простор за дискусија на прелиминарните наоди, идентификување можности за нивно преточување во јавни политики и разгледување на импликациите од истражувањето за креирање социјално правични и родово одговорни реформи.

Во следниот период, **финалните резултати од оваа регионална иницијатива ќе бидат презентирани во Париз во мај 2025 година**, каде што Развојниот центар на OECD ќе организира **регионален политички дијалог** и ќе го претстави официјалниот извештај.

На настанот ќе учествуваат носители на одлуки и релевантни чинители од Западен Балкан и пошироко, со цел зајакнување на координираните одговори на јавните политики и обезбедување дека никој нема да биде изоставен од зелената и енергетската транзиција.

ДРУГИ ОРГАНИЗАЦИСКИ АКТИВНОСТИ

ЗАСТАПУВАЊЕ

Во согласност со нашата мисија и надоврзувајќи се на постигнатиот напредок во претходните години, **Реактор – Истражување во акција** и во 2024 година продолжи да дејствува како **значаен ресурсен центар** за висококвалитетни истражувања засновани на докази и застапување за јавни политики. Нашите истражувачки и застапувачки производи – од родови анализи и документи за јавни политики, до брифови за јавни политики и интерактивни платформи за податоци – **континуирано се користат од локални, национални и**

Реактор – Истражување во акција

бул. Партизански одреди 18/1-11

1000, Скопје

тел: 02 3245 536

имејл: info@reactor.org.mk

веб: www.reactor.org.mk

меѓународни чинители за информирање на политиките, обликување на јавниот дијалог и поддршка на институционалните реформи.

Стратегијата на Реактор за застапување и понатаму се темели на **двонасочен пристап**, кој обезбедува и широка достапност на истражувачките наоди и стратешко влијание врз јавните политики:

1. Онлајн застапување и дигитален ангажман

Инвестираме во **кориснички пристапни, достапни и визуелно привлечни онлајн платформи** преку кои податоците, наодите и препораките за јавни политики им ги претставуваме на различни целни групи. Тие вклучуваат, но не се ограничени на:

- **Родов Реактор** – платформа со релевантни статистички податоци и истражувачки наоди за родот, наменета за поддршка на креирањето родово одговорни јавни политики.
- **Млади низ бројки** – платформа посветена на презентирање квантитативни и квалитативни податоци за младите, со динамични визуелизации и можност за преземање податоци и наоди наменети за носители на одлуки, образовни работници и активисти.
- **Индекс на родова еднаквост на локално ниво** – интерактивна алатка која им овозможува на корисниците да го следат напредокот во областа на родовата еднаквост во различни општини, нудејќи уникатна перспектива заснована на податоци за граѓаните и носителите на одлуки.
- **Реагирај – Биди безбедна** – дигитален простор создаден за подигнување на свеста и застапување за побезбедни јавни простори за жените и девојчињата, со посебен фокус на родово базираното насилство во урбаните средини.

Овие платформи ги одржува Реактор, а нивната видливост се унапредува преку **таргетиран активности на социјалните мрежи**, инфографици, видеа, интерактивни контролни табли и формати засновани на раскажување приказни, во зависност од достапното финансирање и актуелните програмски приоритети.

Преку користење **современи техники за визуелизација на податоци и комуникација заснована на докази**, целиме сложените истражувачки наоди да ги претвориме во содржини кои се разбирливи, ангажирачки и применливи во практиката.

2. Офлајн застапување и директен ангажман со чинителите

Покрај нашето дигитално присуство, Реактор продолжи да дава приоритет и на **непосредните активности за застапување**. Тие вклучуваат:

- **континуирано изработување истражувачки производи**, брифови за јавни политики, секторски родови анализи и придонеси;

- **консултативни состаноци и работни групи** со институционални чинители на национално и локално ниво;
- учество на **застапувачки настани на високо ниво**, како што се Форумот на граѓанското општество во рамки на Берлинскиот процес и министерските состаноци;
- **стручни придонеси во собраниски седници, процеси на развој на стратегии и дијалози поврзани со ЕУ;**
- **дебати, работилници и тркалезни маси на локално ниво**, насочени кон надминување на јазот меѓу граѓанското општество и институциите.

Во 2024 година, се фокусиравме на дополнително зајакнување на **врската меѓу истражувањето и застапувањето**, обезбедувајќи сите препораки за јавни политики да се темелат на податоци од терен, а застапувачките пораки да бидат прилагодени за да имаат што поголема релевантност за јавните политики.

Паралелно, работевме на **градење сојузништва со феминистички и граѓански актери** низ Западен Балкан и ЕУ, со што го зајакнавме нашиот глас во регионалните процеси како што се Берлинскиот процес, дијалогот за пристапување кон ЕУ и националните реформски агенди.

Нашето сè пошироко портфолио на дигитални алатки и истражувања проверени во пракса го позиционираа Реактор како **доверлив и ефикасен актер во областа на застапувањето**, способен да ги поврзе институционалните реформи со реалноста на локалните заедници – и доказите да ги претвори во конкретно влијание.

ОРГАНИЗАЦИСКИ РАЗВОЈ

Во 2024 година, **Реактор – Истражување во акција** продолжи со процесот на внатрешна трансформација, надоврзувајќи се на претходните напори за **зајакнување на капацитетите на тимот, унапредување на стратешката насока** и зголемување на оперативната ефикасност. Клучен момент во текот на годината беше **финализирањето и спроведувањето на новата организациска стратегија**, првично развиена во 2023 година.

Стратегијата ги одразува и **надворешните општествено-политички промени и внатрешните трансформации** низ кои Реактор помина во изминатите години, што наметна потреба од повторно усогласување на **мисијата, визијата и приоритетите** на организацијата.

Процесот на реструктурирање, започнат во 2022 година и продолжен во првата половина на 2023 година, вклучуваше ангажирање **надворешен експерт** за процена на организациската динамика, методологијата и стратешката насока на Реактор. Резултатот од оваа соработка

Реактор – Истражување во акција

бул. Партизански одреди 18/1-11

1000, Скопје

тел: 02 3245 536

имејл: info@reactor.org.mk

веб: www.reactor.org.mk

беа сеопфатен дијагностички извештај и нацрт-стратешка рамка, кои ја поставија основата за новата организациска стратегија усвоена во 2024 година.

Стратегијата воспоставува појасна патека за постигнување влијание во клучните програмски области на Реактор, истовремено поддржувајќи поиздржливи и поприлагодливи организациски практики во услови на променливиот граѓански простор во Северна Македонија и Западен Балкан.

МОНИТОРИНГ, ЕВАЛУАЦИЈА И УЧЕЊЕ

Како дел од институционалната посветеност на Реактор кон **континуирано учење, отчетност и ефективност**, во новата организациска стратегија беше интегрирана посебна рамка за **мониторинг, евалуација и учење (MEL)**.

Во октомври 2024 година беше одржана **дводневна стратешка работилница** со целиот тим на Реактор, со цел рамката да се операционализира и колективно да се разгледаат напредокот и приоритетите на организацијата.

Во текот на работилницата, тимот ја примени MEL-рамката за:

- процена на актуелното позиционирање и влијание на Реактор во различните области на дејствување;
- преиспитување и унапредување на **Теоријата на промени** што ја насочува истражувачката и застапувачката работа на организацијата;
- идентификување конкретни чекори и улоги потребни за подобрување на внатрешните системи за учење и отчетност;
- дефинирање процеси за следење на резултатите и адаптирање на тековните и идните активности.

Иако **мониторингот и евалуацијата на проектно ниво** продолжуваат редовно да се спроведуваат во согласност со очекувањата на донаторите и известувачките циклуси, оваа организациска MEL-рамка ја одразува заложбата на Реактор да ги институционализира рефлексивната практика, стратешкото предвидување и донесувањето одлуки засновано на докази.

Работилницата исто така ја потврди важноста на **ажурираните стратешки и интерни политики на Реактор**, усогласени со законските промени, вклучително и оние поврзани со заштитата на личните податоци и доверливоста.

Како дел од обновувањето на организациската практика, тимот се обврза повторно да го воспостави дводневниот годишен стратешки ретрит, кој претходно беше прекинат поради пандемијата со КОВИД-19.

ПРОМЕНИ ВО ТИМОТ И ВРАБОТУВАЊЕТО

Во 2024 година, тимот на Реактор помина низ **транзициски период**, делумно условен од завршувањето на големата регионална акција финансирана од ЕУ за унапредување на родовата еднаквост во процесот на пристапување кон ЕУ, која Реактор ја предводеше.

Завршувањето на овој четиригодишен проект доведе до **намалување на тимот за три членови**, што беше дел од пошироко организациско преиспитување, во услови на растечки трошоци за живот, стагнација на платите во граѓанскиот сектор и инфлациски притисоци.

Кон крајот на годината, **правната експертка и главна правна аналитичарка** на Реактор го најави своето заминување со цел да продолжи со професионални можности во приватниот сектор. Таа имаше значајна улога во развојот на **застапувачката работа на Реактор во областа на родовата еднаквост**, особено во однос на **европската интеграција, правната анализа и учеството во секторските работни групи**. Нејзиниот придонес, обележан со ретка комбинација на правна темелност и родова чувствителност, останува дел од основата врз која Реактор продолжува да ја гради својата работа.

На крајот на годината, Реактор објави **повеќе отворени повици за нови членови на тимот**, со цел да привлече нова експертиза во согласност со развојот на стратешката насока на организацијата. До почетокот на 2025 година, **процесот на регрутација беше финализиран**, а организацијата со задоволство пречека две нови истражувачки – една помлада и една поiskusна – со што дополнително ги зајакна своите истражувачки и застапувачки капацитети за периодот што следи.

